

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

S. Sayısı : 104

Bölge Valiliği Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Anayasa Komisyonunun Mütalaası ve İçişleri; Plan ve Bütçe Komisyonları Raporları (1/6)

TC

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Tetkik Dairesi Başkanlığı

Sayı : K.K.T.D. 18/101-1/69/04779

4 . 10 . 1983

DANIŞMA MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

«Bölge Valiliği Hakkında Kanun Hükmünde Kararname» bugünkü Resmî Gazetede yayımlanmış ve Anayasanın 91 inci maddesi uyarınca bir örneği ekli olarak gönderilmiştir.

Gereğini arz ederim.

Bülend ULUSU

Başbakan

BÖLGE VALİLİĞİ HAKKINDA KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMENİN GENEL GEREKÇESİ

Bu Kanun Hükmünde Kararname, 17 Haziran 1982 tarihli ve 2680 sayılı «Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Kuruluş, Görev ve Yetkilerinin Düzenlenmesi ile İlgili Yetki Kanunu, çerçevesinde hazırlanmış olup, amacı kamu hizmetlerinin görülmesinde verim ve uyum sağlamak için birden çok ili içine alan merkezî idare teşkilatının kurulmasıyla ilgili esas ve usulleri, bu teşkilatın, il valileri, bölge kuruluşları, yargı kuruluşları, askerî kurum ve kuruluşlar, diğer kamu kurum ve kuruluşları ile ilişkilerini ve görev, yetki ve sorumluluklarını düzenlemektir.

Cumhuriyetimizin kuruluşundan bu yana merkezî idarenin yurt çapındaki hizmetlerinin teşkilatlandırılmasında ve yönetiminde yetki genişliğine dayalı il ve valilik sistemi esas alınmıştır. Ancak, özellikle son 30 yıl içinde il sistemi dışına çıkan önemli teşkilatlanma ve uygulamalar yapılarak merkezî idareye bağlı birçok kuruluş, il sınırlarını aşan ve birden çok ili kapsayan bölge kuruluşları haline getirilmişler, sınırları ve merkezleri çok zaman birbirlerinden farklı olmuş ve valilerin yönetimi ve denetimi dışında kalmışlardır. Bölge kuruluşları üzerinde yapılan araştırmalar ve incelemeler bu kuruluşların, kısmen yapılan hizmetlerin nitelik ve özelliklerine dayanan teknik ihtiyaçlardan, kısmen de valilerin yönetim ve gözetiminden uzaklaşma eğilimlerinden doğduğunu göstermektedir.

Ayrıca, bölgelerin kuruluş esasları, alanları ve yönetimlerindeki karışıklık ve dağınıklık bir türlü giderilememiştir.

Bu konuda Anayasamızın 126 ncı maddesi, «Kamu hizmetlerinin görülmesinde verim ve uyum sağlamak amacıyla, birden çok ili içine alan merkezî idare teşkilatı kurulabilir. Bu teşkilatın görev ve yetkileri kanunla düzenlenir.» hükmünü getirmiştir.

Bu hüküm merkezî idarenin birçok ili içine alan alanlarda teşkilatlandırılmasını ve yönetimine imkân sağlamaktadır. Bu imkândan yararlanılarak mevcut bölge kuruluşlarındaki karışıklık, dağınıklık ve yönetim boşluklarını gidermek amacıyla bu Kanun Hükmünde Kararname hazırlanmıştır.

BÖLGE VALİLİĞİ HAKKINDA KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMENİN MADDE GEREKÇELERİ

- Madde 1. — Bu maddede Kanun Hükmünde Kararnamenin amacı belirtilmiştir.
- Madde 2. — Bu maddede Kanun Hükmünde Kararnamede geçen kavramların tanımı yapılmaktadır.
- Madde 3. — Bu madde bölge valiliği kurulmasıyla ilgilidir. Maddeye göre bölge valiliği kurulması, kaldırılması, merkezlerinin değiştirilmesi, bir ilin başka bir bölgeye bağlanması kanunla yapılacak bölgeler bölge merkezi olan ilin adı ile adlandırılacaktır.
- Madde 4. — Bu madde ile bölge valiliğinin statüsü belirlenmektedir.
- Madde 5. — Bu madde de taşra teşkilatı kurulmasıyla ilgili esaslar açıklanmıştır.
- Madde 6. — Bu madde ile taşra teşkilatı kurulmasındaki usul hükme bağlanmıştır.
- Maddenin birinci fıkrasında sürekli görev veya hizmet yapacak taşra teşkilatının kurulma usulü ikinci fıkrasında geçici taşra teşkilatının kurulma usulü belirtilmiştir.
- Madde 7. — Bu madde, bölge valilerine doğrudan bağlı olacak bölge valiliği teşkilatını ve bu birimlerin başlıca görevlerini, ihtiyaç duyulduğunda diğer birimler ve kurullar kurulabileceğini belirtmektedir.
- Madde 8. — Madde Devletin temsilcisi olarak bölge valilerinin görevlerini ve bu görevlerin nasıl yerine getirileceğini göstermektedir.
- Madde 9. — Hükümetin ve her bakanın ayrı ayrı temsilcisi ve icra organı olan bölge valileri bu makamların verecekleri yetkileri de kullanacaklardır. Bu konu çıkarılacak bir tüzükle düzenlenecektir.
- Madde 10. — Bu madde ile bölge valilerinin il valileriyle ilişkileri düzenlenmektedir. Bölge valilerinin hangi konularda il valilerine emir vereceği, denetleme yetkisi, koordinasyon ve işbirliği, görev, il valileri hakkında verecekleri değerlendirme raporları ayrı hükme bağlanmıştır.
- Madde 11. — Bu maddeye göre, bölge valileri bölge kuruluşları üzerinde tam bir amirlik yetkisine sahip olacaklardır. Bu nedenle, genel olarak amirliğin verdiği sicil, izin, disiplin, emir verme ve denetleme gibi bütün yetkilerini bu kuruluşlar üzerinde kullanabileceklerdir.
- Madde 12. — Bu Kanun Hükmünde Kararname ile getirilen temel düzenlemelerden biri, bölge kuruluşlarının ortak bölgeler içinde teşkilatlandırılması ve bölge valilerine doğrudan bağlanmasıdır. Bu itibarla madde, bölge kuruluşları yöneticileri için standart bir unvan belirlemekte ve bunların bölge valisinin emri altında bulunmasını öngörmektedir.
- Madde 13. — Bu maddede Vali ve Kaymakamların bölge kuruluşlarının il ve ilçelerdeki birimleriyle ilişkileri düzenlenmiştir.
- Madde 14. — Bu madde, bölge valilerinin Kamu Kurum ve Kuruluşlarıyla ilişkilerini düzenlemektedir.
- Madde 15. — Bu madde bölge Valilerinin yargı organları ile ilişkilerini düzenlemektedir.
- Madde 16. — Bu maddede, bölge valisinin kamu ve savunma hizmetlerinin bölge düzeyinde planlanması, değerlendirilmesi ve koordinasyonu konularında askeri kurumlarla yapacağı işbirliği esasları açıklanmıştır.
- Madde 17. — Bölge valilerinin temel görevlerinden biri, bölgede kamu düzeninin korunmasıdır. Madde bu görevle ilgili olarak bölge valisinin sahip olacağı özel yetkileri göstermektedir.
- Madde 18. — Bu maddede bölge valilerinin askerî birliklerden yardım istemesinin şartlarını, usulünü, durumdan İçişleri Bakanına bilgi verilmesini ve askerî birliklerin ne şekilde hareket edeceği esaslarını düzenlemektedir. Bu düzenlemede yer alan hükümler, bu konuda edinilen tecrübeler göz önünde tutularak belirlenmiştir.
- Madde 19. — Bu madde, kamu düzeninin korunmasında il valilerinin bölge valisinden ve en yakın askerî komutanlıktan yardım isteme usulünü hükme bağlamaktadır.
- Madde 20. — Madde, sınır bölgelerindeki bölge valilerinin görev ve yetkilerini belirtmek amacını gütmektedir. Maddedeki «Sınır» deyimini kıyıları ve kara sularını da kapsamaktadır.
- Madde 21. — Bölge valilerinin, önemli görevlerinden biri de ekonomik konular ve özellikle kalkınma planları ve yıllık programların bölge düzeyindeki hazırlık ve uygulamalarıdır. Bu maddede bu hususlar teferruatlı şekilde açıklanmış, uygulamaya ilişkin diğer hususların tüzükle düzenleneceği hükme bağlanmıştır.
- Madde 22. — Bu madde bölge valilerinin güvenlik konuları ve ekonomik işler dışında kalan diğer alanlardaki görev ve yetkilerini belirtmek amacını gütmektedir.

Madde 23. — Madde, bölge valilerinin halkla ilişkileri konularını düzenlemektedir.

Madde 24. — Bu maddede, bölge valiliği teşkilatındaki kadrolara atanacaklarda, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu gereğince Devlet memurlarında aranan genel şartlara ilave olarak ne gibi şartlar aranacağı ve atama ve yer değiştirme esasları belirlenmiştir.

Madde 25. — Bu maddede, bölge valiliği teşkilatı personel rejimi ve mali hükümleri açıklanmıştır.

Madde 26. — Madde, bölge valiliğine vekâlet konusunu düzenlemektedir. Görevin önemi nedeni ile bölge valiliğine daima vali sıfatına sahip bir görevlinin vekâlet etmesi öngörülmektedir.

Madde 27. — Bu madde ile idarenin merkez teşkilatı ile bölge valilikleri ve bölge kuruluşları arasındaki yazışmaların esas ve usulleri belirlenmiştir.

Madde 28. — Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin uygulanmasına ilişkin tüzük ve yönetmeliklerin altı ay içinde çıkarılacağı bu maddede hükme bağlanmıştır.

Madde 29. — Bu maddede yürürlükten kaldırılan hükümler belirtilmiştir.

Geçici Madde 1. — Bölge valiliklerinin kuruluşunun bir yıl içinde tamamlanacağı, mevcut bölge kuruluşlarının ve diğer taşra teşkilatının iki yıl içinde bu Kanun Hükmünde Kararname hükümlerine göre yeniden teşkilatlanacağı bu maddede hükme bağlanmıştır.

Geçici Madde 2. — Bu Geçici madde ile mevcut geçici nitelikteki taşra teşkilatı için geçici 1 inci maddeye paralel hüküm getirilmiştir.

Geçici Madde 3. — Bölge valiliği personelinin mevzuatta gerekli değişiklik yapılınca kadar özlük haklarının ne şekilde düzenleneceği bu madde ile açıklanmıştır.

Geçici Madde 4. — Bölge valilerine konut ve araç tahsisi gereği açıklanmıştır.

Geçici Madde 5. — Bölge valilerininin 1983 yılı giderlerini karşılamak amacıyla, bu bütçe yılında ödenek aktarma yetkisi bu madde ile Maliye Bakanına tanınmıştır.

Geçici Madde 6. — Bu geçici madde ile bölge valilikleri teşkilatının kadroları ihdas edilmiştir.

Madde 30. — Yürürlükle ilgili bu maddede temel hak ve hürriyetleri kısıtlayıcı mahiyetteki 17 nci maddenin (g), (h) ve (i) bentlerinin kabul tarihinde, diğer hükümlerin yayımı tarihinde yürürlüğe girmesi hükme bağlanmıştır.

Madde 31. — Yürütme maddesidir.

İçişleri Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

İçişleri Komisyonu

Esas No. : 1/6

Karar No. : 10

4.5.1984

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Bölge Valiliği Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve gerekçesi İçişleri Bakanlığı, Maliye ve Gümrük Bakanlığı temsilcilerinin de katılımıyla Komisyonumuzun 25.1.1984 günlü 6 ncı birleşimi ile 3.5.1984 günlü 12 ncı birleşimlerinde incelenip görüşülmüştür.

Söz konusu Kararnamenin tümü üzerinde yapılan görüşmelerde; kararname ile ihdas edilen Bölge Valiliğinin iller üzerinde yeni bir mülki kademe ve valiler üzerinde hiyerarşik bir otorite olarak ortaya çıkmış bulunduğu müşahade edilmiştir.

Anayasamızın 126 ncı maddesinin birinci fıkrasında; «Türkiye'nin merkezî idare kuruluşu bakımından illere, illerin de diğer bölümlere ayrılacağı,» hükmüne bağlanmış, aynı maddenin ikinci fıkrasında ise, «illerin idaresinin yetki genişliği esasına dayandığı» belirtilmiştir.

Bu duruma göre; Anayasamız, taşrada, merkezî idarenin teşkilatlanma alanı, başka deyişle mülki idare kademesi olarak en üst düzeyde «ili» kabul etmiş, «bölgeye» yer vermemiştir.

Bu sebeple; Komisyonumuz, ilin üzerinde, mülki idare kademesi olarak «Bölge»nin kabul edilmesi ve yetki genişliği esasına dayanan Bölge Valiliğinin teşkilini Anayasamızın 126 ncı maddesine uygunluğu hususunda tereddüte düşmüştür.

İçtüzüğün 35 ve 38 inci maddeleri uyarınca bu konu üzerinde Anayasa Komisyonunun görüşünün alınmasına karar verilmiştir,

Raporumuzun gereği için Anayasa Komisyonuna ihavalesine müsaadelerinizi arz ederiz.

Başkan
Necat Tunçsiper
Balıkesir

Başkanvekili
Nihat Akpak
Sakarya

Sözcü
Atilla Sin
Muş

Üye
Metin Üstünel
Adana

Üye
Fazıl Osman Yöney
İstanbul

Üye
Süha Tanık
İzmir

Üye
Ziya Ercan
Konya

Üye
Süleyman Çelebi
Mardin

Üye
Arif Toprak
Niğde

Üye
Mehmet Kara
Trabzon

Üye
Osman Doğan
Urfa

Anayasa Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Anayasa Komisyonu

Esas No. : 1/6

Karar No. : 7

28.5.1984

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Bölge Valiliği Hakkında Kanun Hükmünde Kararnemeyi inceleyen İçişleri Komisyonunun, (bölge valiliği teşkilinin Anayasamızın 126 ncı maddesine uygunluğu hususunda tereddüde düştüğü gerekçesiyle) Komisyonumuzdan görüş isteyen 4 Mayıs 1984 Tarih ve Esas : 1/6; Karar 10 sayılı yazıları, 4 Mayıs 1984 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığınca Komisyonumuza gönderilmekle, Komisyonumuzun 10 Mayıs 1984 tarihli toplantısında ilgili temsilciler hazır bulunduğu halde incelenmiştir.

Komisyonumuzun bu toplantısında yapılan görüşmeler sonunda, bölge valiliği kurulmasının, Anayasanın 126 ncı maddesine uygun görülmediği, çoğunlukla kabul edilmişti. Ancak, bu karar yazılıp, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulmadan önce, Komisyonumuzun onüç üyesinin İctüzüğün 44 üncü maddesine uygun olarak verdikleri ve konunun yeniden görüşülmesini isteyen gerekçeli önergesi, Komisyonumuzun 23 Mayıs 1984 tarihli toplantısında, Devlet Bakanı Sayın Abdullah Tenekeci ve ilgili temsilciler de bulunduğu halde kabul edilmiş, İçişleri Komisyonunun bu isteği yeniden görüşülmüştür.

Bölge Valiliği Hakkında Kanun Hükmünde Kararnemenin tümü üzerinde yapılan görüşmeler sırasında tereddüde düşen İçişleri Komisyonu, Kanun Hükmünde Kararnemenin maddelerinin görüşülmesine geçmeden Komisyonumuzdan görüş istemiştir.

Komisyonumuz, bu istek doğrultusunda Bölge Valiliği Hakkında Kanun Hükmünde Kararnemenin maddelerini incelememiş ve içeriğine girmemiş, bu nedenle maddelerde temel hak ve hürriyetleri kısıtlayıcı hükümler bulunup bulunmadığının incelenmesi Komisyonumuzun inceleme konusu dışında kalmış, bölge valiliği kurulması hususunun prensip olarak Anayasaya uygun olup olmadığı incelenmiş ve mücerret bölge valiliği kurulması prensibinin ise temel hak ve hürriyetleri kısıtlayacak nitelikte bulunmadığı sonucuna varmıştır.

Anayasanın 126 ncı maddesi başlığından da anlaşılacağı gibi idarenin kuruluşunu tanzim etmiştir. Birinci fıkraya göre Türkiye, merkezi idare kuruluşu bakımından, coğrafya durumuna ekonomik şartlara ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre, illere; iller de diğer kademeli bölümlere ayrılmıştır. Ancak, son fıkrasında «Kamu hizmetlerinin görülmesinde verim ve uyum sağlamak amacıyla birden çok ili içine alan merkezi idare teşkilatı kurulabilir. Bu teşkilatın görev ve yetkileri kanunla düzenlenir.» hükmü getirilmiştir. Madde tümü ile idarenin kuruluşunu düzenlemekte ve birinci fıkrası ile esas prensibi koyduktan sonra son fıkrasında istisnai bir hüküm getirerek idari teşkilat bakımından kamu hizmetlerinin görüşülmesinde verim ve uyum sağlamak amacıyla, birden çok ili içine alan merkezi teşkilat kurulabileceğini kabul etmektedir. İhtiyari nitelikte olan son fıkra, birinci fıkrada tespit edilen prensibi istisnai olarak genişletmiştir. Her ne kadar birinci fıkranın hilafına son fıkrada bölge valilikleri kastedilmediği ileri sürülmüşse de madde gerek başlığı ve gerekse tümü tetkik edildiğinde son fıkranın bölge valiliklerini de kapsadığı anlaşılmaktadır. Danışma Meclisinde yapılan görüşmeler sırasında «Ancak, bu kuruluşlar üzerinde valilerin kendi illeri dahilindeki denetim ve gözetim yetkileri saklıdır. «Şeklinde verilen önergenin, değişik şekilde ve kısmen dikkate alınması suretiyle tanzim edilen fakat Millî Güvenlik Konseyince kaldırılan fıkranın dahi bölge valiliklerini kapsadığı şüpheye yer veremeyecek şekilde görülmektedir. Kaldı ki, Anayasamızın diğer bazı hükümleri de esas prensibi koyduktan sonra istisnai hükümler getirmiş bulunmaktadır. Örneğin; Anayasanın 7 nci maddesi «Yasama yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisindedir. Bu yetki devredilemez.» kesin hükmünü koyduktan sonra 91 inci maddesinde Türkiye Büyük Millet Meclisinin Bakanlar Kuruluna Kanun Hükmünde Kararname çıkarma yetkisi verebileceğini 7 nci maddeye aykırı olarak kabul etmiştir.

Anayasanın 126 ncı maddesinin son fıkrasının «Kamu hizmetlerinin görülmesinde verim ve uyum sağlamak amacıyla birden çok ili içine alan merkezi idare teşkilatı kurulabilir. Bu teşkilatın görev ve yetkileri kanunla düzenlenir.» hükmü geniş manada yazılmış ve bölge valiliklerinden ayrı olarak bu son fıkranın gerektirdiği verim ve uyumu sağlamak amacıyla ayrıca iktisadi ve sosyal alanlarda diğer hizmetlerin görülebilmesi için teşki-

lat kurulabilmesini de mümkün kılmıştır. Bu hal maddenin başlık ve tümünü idarenin kuruluşunu ifade etmiş olması itibarıyla bölge valiliğinin maddenin kapsamına girmediğini ifade etmez. Ayrıca Danışma Meclisince 134 üncü madde olarak kabul edilen maddenin son fıkrasının son cümlesinde «Valilerin bu kuruluşlar üzerindeki yetkileri kanunla düzenlenir.» şeklindeki kabulü, Millî Güvenlik Konseyi Anayasa Komisyonu tarafından 126 ncı madde olarak kabul ettiği bu maddenin son fıkrasından çıkarılmış ve Anayasamızın halen kabul edilen 126 ncı maddesindeki şekliyle tanzim ve kabul edilmiştir. Bu kabul şekli de gösteriyor ki 126 ncı maddenin son fıkrası, idarenin kuruluşunda verim ve uyum sağlamak amacıyla birden çok ili ve valilikleri içine alan merkezî idare teşkilatı yani bölge valilikleri kurulmasına imkân vermektedir.

Ayrıca, incelemekte olduğumuz Bölge Valiliği Hakkında 71 sayılı Kanun Hükmünde Kararname 4 Ekim 1984 tarihini taşıdığına göre Anayasaya son şekli veren, 2356 sayılı Kanunla kurulu Millî Güvenlik Konseyinin yönetimi döneminde çıkarılmış bulunmaktadır. Bu yönetim bu suretle bölge valiliğini kabul etmektedir. Bu dönem içinde çıkarılan kanunlar ve kanun hükmünde kararnemelerin Türkiye Büyük Millet Meclisinde değiştirilmesi mümkün ise de bunların Anayasaya aykırılığı, Anayasanın Geçici 15 inci maddesinin son fıkrası hükmüne göre iddia edilemeyeceği için Millî Güvenlik Konseyi tarafından çıkarılan Bölge Valiliği Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararnamenin Anayasaya aykırılığı bu bakımdan da söz konusu olamaz.

Komisyonumuz tarafından kabul edilen bu görüş İçişleri Komisyonuna sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile arz olunur.

Başkan <i>Kâmil T. Coşkunoglu</i> Ankara	Başkanvekili <i>Münir Fuat Yazıcı</i> Manisa	Sözcü <i>Ahmet Remzi Çerci</i> Adana
Kâtip <i>Mehmet Zeki Uzun</i> Tokat	Üye <i>Mehmet Sezai Pekuslu</i> Ankara	Üye <i>İhsan Tombuş</i> Çorum
Üye <i>Ünal Yaşar</i> Gaziantep	Üye <i>Mustafa Çelebi</i> Hatay	Üye <i>Edip Özgenç</i> İçel (Karşıyım)
Üye <i>Kemal Özer</i> İstanbul (Karşıyım)	Üye <i>Rıfat Bayazıt</i> Kahramanmaraş	Üye <i>Orhan Otağ</i> Kocaeli (Karşıyım)
Üye <i>Mustafa Sabri Güvenç</i> Niğde	Üye <i>Ayhan Reyhan Sakallıoğlu</i> Sakarya	Üye <i>İlyas Aktaş</i> Samsun (Karşıyım)
Üye <i>Mustafa Kemal Palaoglu</i> Sivas (Karşıyım)	Üye <i>Ahmet Turan Soğancıoğlu</i> Sivas (Karşıyım)	Üye <i>Şevki Taştan</i> Sivas (Karşıyım)
	Üye <i>Osman Bahadır</i> Trabzon	

KARŞI OY AÇIKLAMASI

«Bölge Valiliği Hakkında Kanun Hükmünde Kararname» konusunda, Anayasa Komisyonunun aldığı karara karşıyız.

Karşı oy açıklamamız aşağıdadır :

1. Komisyonumuz konuyu, 10 Mayıs 1984 günlü toplantısında görüşmüş ve karara bağlamıştı. İçtüzüğün 44 üncü maddesi uyarınca verilen ve yeniden görüşmeyi sağlayan önerenin gerekçesi yeterli değildir.

2. a) Zan ve iddia olduğu gibi, İçişleri Komisyonunun istemi, soyut olarak, ilke olarak, herhangi bir şekilde bir Bölge Valiliği düşüncesinin, tasavvurunun Anayasanın 126 ncı maddesi karşısında durumunu öğrenmekten ibaret değildir. Zira İçişleri Komisyonu, yazısında : «... ilin üzerinde mülki idare kademesi olarak «Bölge» nin kabul edilmesi ve yetki genişliği esasına dayanan Bölge Valiliğinin teşkilinin Anayasamızın 126 ncı maddesine uygunluğu hususunda tereddüde» düşülmüştür demektedir ve bu yargıya «Kararname ile ihdas edilen Bölge Valiliğinin iller üzerinde yeni bir mülki kademe ve valiler üzerinde hiyerarşik bir otorite olarak ortaya çıktığını müşahede» ederek vardığını belirtmektedir. Anayasanın 126 ncı maddesinde, «ilin üzerinde» gibi bir ifade olmadığına göre İçişleri Komisyonu bu niteliği, somut kararnameden çıkarmış ve bu «üzerinde» liğin, Anayasaya uygunluğu konusunda kuşkuya düşmüştür. Yoksa bir ilkenin, bir tasavvurun, bir düşüncenin değil.

İşte bu hiyerarşiyi, bu «üzerinde» liği o somut kararname getirdiğine göre, Anayasa Komisyonu kararnameyi incelemek zorunda idi ve incelemiştir.

Esasen İçişleri Komisyonu, bunun için kararname metnini Komisyonumuza göndermiş ve Komisyonumuz Başkanlığı da, onu çoğaltarak üyelerine dağıtmıştır.

b) Kaldı ki İçişleri Komisyonunun başvurusu o sınırlılık içinde olsaydı bile Anayasa Komisyonu ona uymazdı. Zira burada çok çok önemli olan husus şudur : TBMM Komisyonları Anayasa Komisyonundan, bir tasarı veya teklifin, yani somut bir konunun, bir metnin Anayasaya uygunluğu konusunda görüş isteyebilirler. Bir ilkenin, bir düşüncenin, bir tasavvurun, yani soyut bir konunun sorulması, yani «Teşrih Yorum» istenmesi mümkün değildir; çünkü Anayasa Hukukumuzda bu kurum artık yoktur.

3. Bölge Valiliği Kararnamesi Anayasanın öncelikle, «Yasama yetkisi Türk Milleti adına TBMM'nindir. Bu yetki devredilemez.» biçimindeki 7 nci maddesine aykırıdır. Ben şahsen, özde ve bütünüyle Kanun Hükmünde Kararname yolunun, Anayasanın 7 nci maddesine aykırı olduğu görüşündeyim. Kanun Hükmünde Kararname yolunu mümkün gören görüşlerin dahi birleşikleri nokta şudur : Bu yolla düzenleme ancak, Anayasanın açıkça, yasalarla düzenlenmesini emretmediği konular ve alanlar için mümkündür. Zira bir yasaya dayansa da ve sürecin sonunda yasalaşabilecek olsa da KHK yasa değildir.

Anayasanın 126 ncı maddesinin son fıkrası, bu düzenlemenin yasa ile yapılmasını amirdir.

4. Anayasanın 126 ncı maddesinin son fıkrasının amacı, kamu hizmetlerinde verim ve uyumun sağlanmasından ibarettir. Ve sorun, «ekonomik yapı ile yönetim yapısı arasındaki (yer, yer) kopukluğu» gidermektir. Oysa kararname, bu amacı aşmakta ve iller üstü bir hiyerarşi oluşturmaktadır ki işte bu, Anayasanın 126 ncı maddesinin 1 inci fıkrasına aykırıdır.

5. Bölge Valiliği Kararnamesinin 17 nci maddesi Bölge Valilerine, bölge halkı için, sokağa çıkma yasağı ve benzeri yasaklar koyabilme yetkilerini tanıyor. Bu, Anayasanın İkinci Bölümünde yer alan, «Kişinin Hak ve Ödevleri» nin düzenlenmesi demektir ki bu kabil düzenlemeler Kanun Hükmünde Kararnamelerle yapılamaz.

Kararname bu açıdan, Anayasanın 91 inci maddesine aykırıdır.

6. Kararname, otoriter bir idari yapı önermektedir. Türkiye demokrasiye, daha da otoriterleşerek değil, liberalleşerek geçebilir.

Demokrasi, insanlığın evrensel ülküsü olmalıdır.

Toplumsal gelişme, en geniş ve en gerçekçi anlamda ve son çözümlemede, demokrasiye doğru değişme ve gelişme demektir.

Bunun içindir ki özellikle Anayasa Komisyonu, bütün arayışlarını bu doğrultuda ve bu düzeyde yapmalıdır. Gerçek ve yapıcı anayasacılık budur.

23 . 5 . 1984

Mustafa Kemal Palaoglu
Sivas Milletvekili

Kemal Özen

Orhan Otağ

Şevki Taştan

Edip Özgenç

KARŞI OY YAZIMIZ

KONU : Genel olarak «Bölge Valiliği Sisteminin» Anayasaya uygun olup olmadığını, özel olarak 4 Ekim 1983 gün ve 18181 Sayılı Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 71 sayılı Bölge Valiliği Hakkında Kanun Hükmünde Kararname» nin Anayasaya aykırı hükümler ihtiva edip etmediğini inceleme görevini kapsamaktadır.

A) Yasal Düzenlemeler : Konuya açıklık getirmek bakımından 1924 ve 1961 Anayasaları ile 1982 Anayasasında merkezi idarenin taşra teşkilatına ilişkin olarak yer alan hükümlerin belirtilmesinde yarar görülmüştür.

1. 1924 Anayasası :

Madde 89. — «Türkiye, coğrafi vaziyet ve iktisadî münasebet noktaî nazarından vilayetlere, vilayetler kazalara, kazalar nahiyelere mümkasimdir ve nahiyelerde kasaba ve köylerden terekküp eder.»

Madde 90. — Vilayetlerle şehir, kasaba ve köyler hükmü şahsiyeti haizdir.

Madde 91. — Vilayetler umuru, tevsîf mezuniyet ve tefriki vezaif esası üzerine idare olunur.

2. 1961 Anayasası :

Madde 115. — Türkiye merkezi idare kuruluşu bakımından, coğrafya durumuna iktisadî şartlara ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre, illere, illerde diğer kademeli bölümlere ayrılır.

İllerin idaresi yetki genişliği esasına dayanır.

Belli kamu hizmetlerinin görülmesi amacıyla, birden çok ili içine alan çevrede bu hizmetler için yetki genişliğine sahip kuruluşlar meydana getirilebilir.

3. 1982 Anayasası :

Madde 126. — Türkiye merkezi idare kuruluşu bakımından coğrafya durumuna, ekonomik şartlara ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre, illere, illerde diğer kademeli bölümlere ayrılır.

İllerin idaresi yetki genişliği esasına dayanır.

Kamu hizmetlerinin görülmesinde verim ve uyum sağlamak amacıyla, birden çok ili içine alan merkezi idare teşkilatı kurulabilir, bu teşkilatın görev ve yetkileri kanunla düzenlenir.»

Her üç Anayasada da yer alan merkezi idarenin taşra teşkilatı ile ilgili temel görüşleri değişme ve gelişmeleri aşağıdaki şekilde belirtmek mümkündür :

- Her üç Anayasada, yetki genişliği esasına dayalı il sistemi aynen ve titizlikle korunmuştur.
- Her üç Anayasa; ilin üstünde bir idarî kademe öngörmemiştir.
- 1924 Anayasası; il kademesinin altındaki taşra kuruluşlarını ayrıntılı olarak sayma yolunu tercih etmiştir.
- 1961 ve 1982 Anayasalarında ise il kademesi belirtilmekle yetinilmiş; alt kademelerin meydana getirilmesinde kanun koyucuya düzenleme serbestisi tanınmıştır.
- 1924 Anayasasında herhangi bir hüküm bulunmadığı halde 1961 Anayasasında belli kamu hizmetlerinin görülmesi amacıyla birden çok ili içine alan çevrede yetki genişliğine sahip kuruluşların meydana getirilebileceği hükme bağlanmıştır.
- 1982 Anayasasında ise birden çok ili içine alan merkezi idare teşkilatı kurulabileceği öngörülmekle beraber önemli bir değişiklik olarak «yetki genişliği» ilkesine yer verilmemiştir.
- 1982 Anayasasında; Birden çok ili içine alan merkezi kuruluşlar bakımından ayrıca önemli iki yenilik daha, getirilmiştir;

(1) Bu kuruluşların ancak «verim ve uyum» sağlamak amacıyla kurulabileceği belirtilmektedir.

(2) Gene bu kuruluşların ancak kanunla düzenlenebileceği hükme bağlanmaktadır.

Bu kısa bilgi ve genel değerlendirmeden sonra Bölge Valiliği sistemi ile 71 sayılı Kararnamenin 1982 Anayasasına uygun olup olmadığını irdeleyebiliriz.

B) Kararnamenin Yetki Yönünden Anayasaya Aykırılığı :

1. 1982 Anayasasının kabulünden sonra kamu kurum ve kuruluşlarının reorganizasyonu için 2680 Sayılı «Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Görev ve Yetkilerinin Düzenlenmesi İle İlgili Yetki Kanunu» çıkarılmıştır.

Bu Kanunun kapsamını belirleyen ikinci maddesinde, genel olarak merkezî idarenin yeniden düzenlenmesi ile ilgili hükümlere yer verilmiş, konumuzla ilgili olarak sadece bakanlıkların taşrada ve yurt dışında teşkilat kurmasından ve birimler arasındaki hiyerarşik ilişkilerden söz edilmiştir. Başka bir ifade ile yetki kanunu, her bakanlığın, sadece kendi hiyerarşik kademesi içerisinde taşrada bir düzenleme yapmasına izin vermekte, merkezî idarenin Bölge Valiliği sistemi içinde ilin üzerinde herhangi bir idarî kademe oluşturulmasına cevaz vermemektedir.

Bu sebeple «Bölge Valiliği Hakkında Kanun Hükmünde Kararname; 2680 Sayılı Yetki Kanununa aykırı olarak ve bu Kanunun amaç ve kapsamını aşacak şekilde düzenlenmiştir.

2. Anayasanın 71 inci maddesi; TBMM nin, Bakanlar Kuruluna hangi hallerde ve hangi sınırlamalar içinde kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi verdiğini ayrıntılı olarak belirtmektedir.

Bu maddede aynen «... sıkıyönetim ve olağanüstü haller saklı kalmak üzere, Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile dördüncü bölümde yer alan siyasi haklar ve ödevler kanun hükmünde kararnamelerle düzenlenemez» denilmektedir.

Konumuzla ilgili olan 2680 sayılı Yetki Kanunu Anayasanın yukarıda belirttiğimiz fıkrası ile getirdiği sınırlamaya uygun olarak Bakanlar Kuruluna temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile siyasi haklar ve ödevler konusunda yetki vermemiştir. Buna rağmen 71 sayılı «Bölge Valiliği Hakkında Kanun Hükmünde Kararname» nin 17 nci maddesinin (g) (h) ve (i) bentleri ile Anayasaya aykırı olarak hak ve hürriyetleri kısıtlayıcı bir düzenlemeye gidilmiştir.

Aynı kararnamenin yürürlüğe ilişkin 30 uncu maddesi; yukarıdaki fıkralarla bölge valisine verilen hak ve hürriyetleri kısıtlama yetkilerinin yürürlüğe girmesini Anayasaya aykırılığı önlemek düşüncesiyle kanun hükmündeki kararnamenin T.B.M.M. de kabulü şartına bağlamıştır. Ancak Anayasanın öngörmediği böyle bir yürürlük maddesinin dahi kararnameyi Anayasaya aykırı olmaktan kurtaramayacağı açıktır.

Anayasanın 91 inci maddesine göre; Sıkıyönetim ve Olağanüstü hallerde Kanun hükmündeki kararnamelerle temel hak ve hürriyetlerin kısıtlanması mümkündür. Ancak Bölge Valiliği Hakkında Kanun Hükmündeki Kararname, bu nitelikte bir yasal düzenleme değildir. Olağan hallerde de uygulanacağı için süreklilik arz eden bir kanundur. Başka bir ifade ile sıkıyönetim ve olağanüstü haller dışında temel hak ve hürriyetleri sınırlayıcı hükümler ihtiva etmesi sebebiyle 71 sayılı Kanun Hükmündeki Kararname bu yönüyle de Anayasaya aykırıdır.

C) Kararnamenin İçerik Yönünden Anayasaya Aykırılığı :

1. Anayasamızın 126 ncı maddesinin birinci fıkrası; merkezî idarenin taşra kuruluşunu yetki genişliğine dayalı «il sistemi» olarak belirlemiştir. İlin altındaki diğer idarî kademelerin oluşturulmasını kanun koyucunun yetki ve düzenleme alanı içinde bırakmıştır.

Anayasamızda ilin üstünde herhangi bir idarî kademenin oluşturulması düşünülmemiştir. Eğer Anayasa koyucusunun böyle bir amacı olsa idi, 126 ncı maddede ilin altında kurulabilecek kademelerden söz ederken ilin üstünde de bir idarî kademenin kurulabileceğine yer vermesi gerekirdi.

Nitekim Anayasanın 126 ncı maddesinin Danışma Meclisindeki görüşülmesi sırasında, üyeler tarafından yöneltilen sorulara Anayasa Komisyonu adına verilen cevaplarda, sözü geçen maddenin 3 üncü fıkrası ile ilin üstünde bir idarî kademenin oluşturulmasının amaçlanmadığı kesinlikle ifade edilmiştir.

Halbuki «Bölge Valiliği Hakkında Kanun Hükmündeki Kararname» ile ilin üstünde yeni bir idarî kademe oluşturulmaktadır. Aslında Anayasanın 126/3 maddesi; halen mevcut bölgesel kuruluşlar için Anayasal bir dayanak getirilmekte ve bu kuruluşların dağınıklaktan kurtarılarak disiplin altına alınmaları amaçlanmaktadır.

Söz konusu maddenin 3 üncü fıkrasında yer alan «verim ve uyum» kavramları ise, bir veya bir kaç kamu hizmeti yahut hizmet grubu arasındaki koordinasyonun sağlanmasını esas almaktadır. Bu kavramlardan hareketle illerin üstünde hiyerarşik bir kademelenmeye Anayasamız kesinlikle imkân vermemektedir.

Kaldığı sözü geçen fıkrada birden çok ili içine alan çevrede merkezî idare teşkilatı kurulması öngörülmektedir. Bölge Valiliği ise, herhangi bir merkezî idare teşkilatının taşradaki uzantısı olarak mütalâa edilemez. Bu nedenle de 71 sayılı Kanun Hükmündeki Kararname Anayasal dayanaktan yoksundur.

2. Anayasamızın 126/3 maddesi, verim ve uyum sağlamak amacıyla birden çok ili içine alan merkezî idare teşkilatının kurulabileceğini hükme bağlamış, fakat 1961 Anayasasından farklı olarak bu kuruluşlara yetki genişliği tanımamıştır. Başka bir ifade ile hizmetlerin rasyonel yürütülmesini gerçekleştirmek için teknik seviyede sınırlı bir düzenlemeyi esas almıştır. Bilindiği üzere yetki genişliği ilkesi, merkezî idarenin karar almak ve uygulamak gibi kamu kudretinden kaynaklanan yetkilerini taşradaki belli idarî kademelere devretmesini ifade eder.

Bölge valiliği hakkında kanun hükmünde kararname ise; Anayasanın 126/3 maddesinin koyduğu sınırlamaları dikkate almadan gerek kuruluş olarak, gerekse bölge valisine tanınan yetkiler ve verilen görevler itibariyle yetki genişliği esasına dayalı tam anlamıyla ilin üstünde bir hiyerarşik idarî kademe yaratmış ve Anayasanın öngördüğü il sistemini bütünüyle zedelemiştir.

Bölge valisine, ancak yetki genişliği ilkesine göre yönetilen kuruluşlarda söz konusu olabilecek yetkiler tanınmıştır. Bölge valisi, bölgenin emniyet ve asayiş ile ekonomik sorunları ve yatırımlarıyla ilgili konularda resen karar alabilecek ve uygulayabilecektir. Her türlü denetleme yetkisine sahiptir. İl valileri dahil bölgesindeki görevlilere her türlü emri verebilmekte değerlendirme raporu hazırlayabilmekte, disiplin cezası uygulayabilmektedir. Anayasanın böyle bir uygulamayı öngörmediği açıktır.

D) SONUÇ :

- a) Yukarıda açıklanan nedenlerle, 71 sayılı Bölge Valiliği Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin;
1. Hak ve hürriyetlere getirdiği kısıtlama nedeniyle Anayasanın 91 inci maddesine,
 2. Bakanlar Kuruluna verilen yetkilerin amaç ve kapsamını aşacak şekilde düzenlemeler getirdiği için 2680 sayılı «Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Görev ve Yetkilerinin Düzenlenmesi ile İlgili Yetki Kanunu» na,
 3. İlin üstünde hiyerarşik idarî bir kademe öngördüğü için Anayasanın 126/1-2 maddesine,
 4. Birden çok ili içine alan yetki genişliği ilkesine dayalı bir merkezî idare teşkilatını (Bölge Valiliğini) esas aldığı için Anayasanın 126/3 maddesine,
- aykırı olduğu tespit edilmiştir.

b) Sözü edilen Kanun Hükmündeki Kararnamenin Anayasaya aykırılığı dışında; bölge merkezinde il valisi ile bölge valisinin bir arada bulunuşundan, her iki valinin aynı yerde Devlet ve Hükümeti birlikte temsil etmesinden, il valisine tanınan bazı yetkilerin aynı zamanda Bölge Valisine tanınmış olmasından kaynaklanan bir çok sorunlar yaratacağı, halen taşrada son karar mercii olan valinin yetkilerinden bir bölümünü Bölge Valisi ile paylaşmak zorunda bırakılması nedeniyle halkın gözündeki saygınlığını kaybedeceği, böyle bir statünün ise kamu hizmetlerini olumsuz yönde etkileyeceği ve Devlet otoritesinin zedelenmesine yol açabileceği katninde bulunduğumuz için çoğunluk kararına karşıyız.

Ilyas Aktaş

Ahmet Turan Soğancıoğlu

İçişleri Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

İçişleri Komisyonu

Esas No. : 1/6

Karar No. : 17

6 6 1984

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Bölge Valiliği Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve gerekçesi İçişleri Bakanlığı ile Maliye ve Gümrük Bakanlığı temsilcilerinin de katılımıyla Komisyonumuzun 25.1.1984 günlü 6 ncı, 3.5.1984 günlü 12 nci ve 31.5.1984 günlü 16 ncı birleşimlerinde incelenip görüşüldü.

Komisyonumuz 3.5.1984 tarihinde yapmış olduğu toplantı da; 71 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile illerin üzerinde yetki genişliğine sahip Bölge Valiliği Kurulmasının Anayasanın 126 ncı maddesine uygunluğu hususunda Komisyon üyelerimizde tereddüt belirmiş bunun üzerine konunun bir kere de Anayasa Komisyonunda incelenmesi kabul edilmiş ve kararname, 4.5.1984 gün ve Karar No. : 10 sayılı raporumuzla Anayasa Komisyonu Başkanlığına gönderilmişti.

Anayasa Komisyonu konuyla ilgili olarak 10.5.1984 tarihinde, yapmış olduğu toplantısında; illerin üzerinde Bölge Valiliği teşkilini Anayasanın 126 ncı maddesine uygun görmemiştir. Ancak, söz konusu Komisyon üyelerinden onüç üyenin İçtüzüğü'nün 44 üncü maddesine göre verdikleri ve konunun yeniden görüşülmesini isteyen gerekçeli önermeleri üzerine anılan Komisyon 23.5.1984 tarihinde yeniden toplanarak aksi yönde karar almış ve Bölge Valiliği teşkilinin Anayasaya aykırı olmadığını belirtmiştir.

Bunun üzerine Komisyonumuz 31.5.1984 tarihinde toplanarak Bölge Valiliği hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin tümünü yeniden görüşmeye başlamıştır.

71 sayılı Kararname ile teşkili öngörülen Bölge Valiliği iller üzerinde yeni bir mülki kademe ve valiler üzerinde hiyerarşik bir otorite olarak ortaya çıkmaktadır. Bölge Valilerine yetki genişliği ilkesine göre yönetim yetkisi verilmektedir.

Anayasamızın 126 ncı maddesinin 1 inci fıkrasında, «Türkiye, Merkezî İdare Kuruluşu bakımından, coğrafya durumuna, ekonomik şartlara ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre illere; iller de diğer kademeli bölümlere ayrılır» hükmü yer almıştır.

Bu açık ifadeden de anlaşılacağı üzere Anayasamız taşrada, merkezî idarenin teşkilatlanma alanı, başka bir deyişle mülki idare kademesi olarak üst düzeyde ili kabul etmiş, bölgeye yer vermemiştir. Bu itibarla Anayasamıza göre ilin üzerinde mülki idare kademesi olarak, «Bölge teşkil edilemez. Aynı maddenin 2 nci fıkrasında ise «İllerin idaresinin yetki genişliği esasına dayandığı» belirtilmiştir.

«Yetki Genişliği» merkezî idareye ait atama, teftiş etme ve denetleme, emir ve direktif verme, sicil verme v.b. gibi yetkilerin merkezî idarenin taşrada kendisini temsil eden bir kişi tarafından kullanılmasını ifade eder. Anayasamızın yukarıda değinilen hükmüne göre bu kişi, İl İdaresi Kanununda «Devletin ve Hükümetin temsilcisi, ayrı ayrı her bakanın mümessili, idarî ve siyasî yürütme vasıtası» olarak tanımlanan Validir. Anayasamız bölgelerin idaresini yetki genişliği esasına dayandırmamaktadır. Bu nedenle bölge valisini aynı yetkilerle donatmak mümkün değildir. Aynı maddenin 3 üncü fıkrasında «Kamu hizmetlerinin görülmesinde verim ve uyum sağlamak amacıyla, birden çok ili içine alan merkezî idare teşkilatı kurulabilir.» denmektedir. Bu fıkrayla mevcut bölgesel kuruluşlar için Anayasal bir dayanak getirilmiştir. Bu fıkrada yer alan «verim ve uyum» kavramları ise bir veya birkaç kamu hizmeti yahut hizmet grubu arasındaki koordinasyonun sağlanmasını esas almaktadır. İl İdaresi Kanununda yapılacak bir değişiklikte bölge merkezindeki il valisine veya diğer valilere yetki verilerek bu husus sağlanabilir.

Kaldiki sözü geçen fıkra birden çok ili içine alan çevrede merkezî idare teşkilatının kurulmasını öngörmektedir. Bölge valiliği herhangi bir merkezî idare teşkilatının uzantısı değildir.

Nitekim Anayasanın 126 ncı maddesinin Danışma Meclisindeki görüşülmesi sırasında, üyeler tarafından yöneltilen sorulara Anayasa Komisyonu adına verilen cevaplarda, sözü geçen maddenin 3 üncü fıkrası ile ilin üstünde bir idarî kademenin oluşturulmasının amaçlanmadığı kesinlikle ifade edilmiştir.

Anayasamızın 91 inci maddesine göre temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile siyasî haklar ve ödevler Kanun Hükmündeki Kararnamelerle düzenlenemez. 71 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede temel hak ve hürriyetleri kısıtlayıcı hükümler bulunmaktadır.

İl İdaresi Kanununda «vali», kanun hükmünde kararnamede «bölge valisi» «Devletin ve Hükümetin temsilcisi, ayrı ayrı her Bakanın mümessili, idarî ve siyasî yürütme organı» olarak tarif edilmiş, her ikisinin de işleri Bakanın inhası üzerine Bakanlar Kurulunca ortak kararla atanmaları öngörülmüştür.

Hukukî statüleri aynı olan iki kişiden birinin diğeri üzerinde denetleme, emir verme, sicil verme vb. gibi hiyerarşik yetkilere sahip olması birtakım anlaşmazlıklara yol açacak yetki ve otorite çatışmalarına sebebiyet verecek; bu durum aynı yerde görev yapan bölge merkezindeki il valisi ile bölge valisi arasında daha da belirgin hale gelerek hizmetlerin yürütülmesini olumsuz yönde etkileyecektir.

Ekonomik konularda ve güvenlik konularında yetkileri kısıtlanan il valisi idarî nitelikte işlerle uğraşmaya itilecek, sorunlara sahip çıkma arzusu ve hizmet şevki giderek azalacaktır.

Bölge merkezi olarak seçilen illerde hizmetlerin toplanması, diğcr illerin ihmal edilmesine yol açabilecektir.

Bölge kuruluşlarının 71 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile belirlenen 8 bölgede yeniden teşkilatlanmaları ayrıca Devlete milyarlarca ulaşan büyük malî külfetlerde yükleyecek, şikâyeti yapılan bürokrasiyi de alabildiğine artıracaktır.

Bütün bunlar merkezi idarenin ve valiliklerin devamlı baskı altında tutulmasına yol açacak, valilerin uyum içerisinde verimli hizmet yapmalarını engelleyecektir.

Benzer etkenlerin de katılmasıyla sonuçta, Devletin ve Hükümetin taşrada uzantısı olan, tarihi ve geleneksel bir kuruluş olarak halkımızca benimsenmiş bulunan valilik müessesesi giderek güçsüzleşecek, kuvvetli bir idareye her zamankinden çok ihtiyaç duyulan günümüzde, beklentilere ters olarak zayıf bir taşra yöntemi oluşacaktır.

Vatandaşların günümüzde kolayca temas kurabildikleri vali yetki ve imkânlarının kısıtlanması sonucu birçok sorunu çözemez hale gelecek; bölge valisinin huzuruna çıkmak kolay, hatta mümkün olmayacağından şikâyetler ve sızlanmalar daha da artacaktır.

Hiyerarşik bir kademe olarak bölge valiliği kurtasiyeciliği daha da artıracak, hizmetlerin ağır yürütülmesinin bir başka nedeni olacaktır.

Kararname, yukarıda arz olunan nedenlerle Komisyonumuzca olumlu bulunamamış ve maddelerine geçilmeden reddedilmesine oybirliği ile karar verilmiştir.

Raporumuz Plan ve Bütçe Komisyonuna sunulmak üzere saygıyla arz olunur.

Başkan <i>Necat Tunçsiper</i> Balıkesir	Başkanvekili <i>Nihat Akpak</i> Sakarya	Kâtip <i>İsmail Ügdül</i> Edirne
Üye <i>Metin Üstünel</i> Adana	Üye <i>Ahmet Ata Aksu</i> Gaziantep	Üye <i>Namık Kemal Şentürk</i> İstanbul
Üye <i>Hüseyin Aydemir</i> İzmir	Üye <i>Ziya Ercan</i> Konya	Üye <i>Süleyman Çelebi</i> Mardin
Üye <i>Mehmet Umur Akarca</i> Muğla	Üye <i>Arif Toprak</i> Niğde	Üye <i>Mehmet Kara</i> Trabzon
	Üye <i>Osman Doğan</i> Urfa	

Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Plan ve Bütçe Komisyonu

Esas No. : 1/6

Karar No. : 29

9 . 7 . 1984

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Bölge idaresinin yeniden düzenlenmesi amacıyla 17.6.1982 tarihli ve 2680 sayılı Yetki Kanununa dayanılarak 24.6.1983 tarihinde Bakanlar Kurulu tarafından hazırlanıp, 4.10.1983 tarih ve 18181 sayılı Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe konulan ve aynı tarihte Anayasanın 91 inci maddesi gereğince Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan 71 sayılı Bölge Valiliği Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile ön havalesi uyarınca İçişleri Komisyonunda görüşüldükten sonra 13.6.1984 tarihinde Komisyonumuza sevk edilen İçişleri Komisyonu Raporu ve Metni Komisyonumuzun 9.7.1984 tarihli 40 ncı birleşiminde Hükümet Temsilcisinin de katılmasıyla görüşülmüştür.

Görüşmeler sonucunda;

— 18.6.1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun 9 uncu maddesinde yer alan «Vali» tanımı ile Kararnamenin 4 üncü maddesinde belirtilen «Bölge Valisi» tanımının aynı olduğu ve her ikisinin tayinlerinde uygulanan esasların benzerliği göz önüne alınırsa, hukukî statüleri açısından benzer olan bu iki makamı işgal edenlerden birisinin, diğeri üzerinde denetleme, emir ve sicil verme gibi hiyerarşik yetkilere sahip olmasının, bir takım anlaşmazlıklara yol açarak yetki ve otorite çatışmasına sebebiyet vereceği gibi hizmetleri de olumsuz yönde etkileyeceği,

— Hizmetlerin Bölge Merkezi seçilen illerde toplanması neticesinde diğ er illerin ihmal edilme durumu ile karşı karşıya kalacakları,

— Teşkilatlanmanın devlete büyük mali külfet getireceği,

— Geleneksel bir kuruluş olarak vatandaşlarımız tarafından benimsenen Valilik müessesesinin güçsüzleşmesine sebep olacağı,

— Bölge valileri ile temas kurmanın zorluğu sebebiyle şikâyetlerin ve sıkıntıların artmasına sebep olacağı,

— Kırtasiyeciliğin daha da artmasına ve hizmetlerin ağır yürütmesine yol açacağı,

— Bu sebeplerden hizmette etkinliğin yok olacağı,

gibi hususlar dikkate alınarak Kanun Hükmünde Kararname Komisyonumuzca da maddelere geçilmeden tümü ile reddedilmiş, redde dair İçişleri Komisyonu metninin 1, 2 ve 3 üncü maddeleri Komisyonumuzca da aynen kabul edilmiştir.

Genel Kurulun onayına sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile arz olunur.

Başkan	Başkanvekilli	Sözcü
<i>Metin Emiroğlu</i>	<i>Aycan Çakıroğulları</i>	<i>Alaattin Fırat</i>
Malatya	Denizli	Muş
Kâtip Üye	<i>Ahmet Akgün Albayrak</i>	<i>Mehmet Deliceoğlu</i>
<i>Kadir Demir</i>	Adana	Adıyaman
Konya		
<i>Nabi Sabuncu</i>	<i>Ahmet Şamil Kazakoğlu</i>	<i>İlhan Aşkın</i>
Aydın	Bolu	Bursa
<i>Ünal Akkaya</i>	Ahmet Sarp	<i>Türkân Turgut Arıkan</i>
Çorum	Diyarbakır	Edirne
	İmzada bulunamadı	
<i>Mustafa Rifki Yaylalı</i>	<i>M. Hayri Osmanhoğlu</i>	<i>İbrahim Fevzi Yaman</i>
Erzurum	Gaziantep	Isparta
<i>Mehmet Budak</i>	<i>İsmet Ergül</i>	C. Tayyar Sadıklar
Kırşehir	Kırşehir	Çanakkale
		İmzada bulunamadı

HÜKÜMETİN TEKLİF ETTİĞİ METİN

Bölge Valiliği Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

Bölge İdaresinin Yeniden Düzenlenmesi; 17.6.1982 tarihli ve 2680 sayılı Kanunun verdiği yetkiye dayanılarak Bakanlar Kurulunca 24.6.1983 tarihinde kararlaştırılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Tanım, Kuruluş Esas ve Usulleri

Amaç

MADDE 1. — Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin amacı; kamu hizmetlerinin görülmesinde verim ve uyum sağlamak için birden çok ili içine alan merkezî idare teşkilatının kurulmasıyla ilgili esas ve usulleri; bu teşkilatın, il valileri, bölge kuruluşları, yargı kuruluşları, askerî kurum ve kuruluşlar, diğer kamu kurum ve kuruluşları ile ilişkilerini ve görev, yetki ve sorumluluklarını düzenlemektir.

Tanımlar

MADDE 2. — Bu Kanun Hükmünde Kararnameye göre;

- a) Merkezî idarenin merkez teşkilatı; Başbakanlık ve bakanlıklar ile bunlara bağlı ve ilgili kuruluşların, anahizmet, danışma ve denetim ve yardımcı birimlerinden oluşan en üst yönetim teşkilatını,
 - b) Merkezî idarenin taşra teşkilatı; Merkezî idarenin merkez teşkilatının bölge, il ve ilçelerde görev veya hizmet yapan kuruluşlarını,
 - c) Bölge valiliği; Kamu hizmetlerinde verim ve uyum sağlamak amacıyla bu Kanun Hükmünde Kararname ile, birden çok ili içine alan alanlarda görev veya hizmet yapacak şekilde kurulan merkezî idare teşkilatını,
 - d) Bölge kuruluşu; Bölge valisine bağlı olarak, bölge içinde görev veya hizmet yapan taşra teşkilatını,
 - e) İl ve ilçe kuruluşu; İl veya ilçe sınırları içinde doğrudan valiye veya kaymakama bağlı olarak görev veya hizmet yapan taşra teşkilatını,
 - f) Diğer kamu kurum ve kuruluşları; Bölge valisine bağlı olmayan, görev veya hizmet alanları bölge sınırlarını aşan, genel olarak ülkenin bütününe hizmet veren veya ekonomik faaliyette bulunan, taşra teşkilatı ile diğer hizmet bakımından yerinden yönetim kuruluşlarını,
- ifade eder.

Bölge valiliği kurulması

MADDE 3. — Bölge valiliği kurulması, kaldırılması, merkezlerinin belirlenmesi, bir ilin başka bir bölge valiliğine bağlanması kanun ile yapılır.

Bölge valiliğinin görev ve hizmet alanının sınırları il sınırlarını bölemez.

Bölge valilikleri bölge valiliğinin merkezi olan ilin adı ile adlandırılır.

Bu Kanun Hükmünde kararnameye göre kurulan bölge valiliklerinin, merkezleri; görev ve hizmet alanlarının kapsadıkları iller Ek'li (1) sayılı cetvelde gösterilmiştir.

Bölge valisi

MADDE 4. — Bölge valisi; Devletin, Hükümetin ve bakanların bölgedeki temsilcisi ve bunların idari ve siyasî yürütme organıdır.

Merkezî idarenin taşra teşkilatı kurulmasıyla ilgili esaslar

MADDE 5. — Merkezî idarenin taşra teşkilatı kurma yetkisi kurum ve kuruluşların kendi kanunlarında belirtilir. Kanunlarında bu konuda açıkça yetki bulunmayan bir kurum veya kuruluş taşra teşkilatı kuramaz.

Taşra teşkilatı, ihtiyaçlara ve hizmetin gereklerine göre bölge il ve ilçe kuruluşu olarak kurulabilir.

Ülke düzeyinde yerine getirilmesi gereken hizmetler için, taşra teşkilatının il ve ilçe kuruluşu şeklinde düzenlenmesi esastır. Ancak, bu hizmet alanlarında bölgedeki illerin tamamına destek sağlayacak nitelikte bölge kuruluşları da kurulabilir.

Bölge kuruluşları, bölgelerin herbirinde veya ihtiyaca göre bazılarında ve bölgenin bütün illerinde veya birkaç ilinde görev ve hizmet yapacak şekilde kurulabilir.

Bölge kuruluşu merkezinin, bölge valiliği merkezinde bulunması esastır; görev veya hizmet özellikleri nedeniyle merkezlerinin bölge içinde başka bir ilde bulunması gerekli görülen bölge kuruluşları ve bunların merkezlerinin bulunacağı yerler Bakanlar Kurulu kararı ile belirlenir.

Merkezî idarenin taşra teşkilatı kurulmasındaki usul

MADDE 6. — Sürekli görev veya hizmet yapacak bölge, il ve ilçe kuruluşları, ilgili merkez teşkilatının önerisi üzerine, Devlet Planlama Teşkilatının görüşü alınarak Bakanlar Kurulu kararı ile kurulur kaldırılır ve değiştirilir.

Diğer kamu kurum ve kuruluşlarının taşra teşkilatı kendi kanunlarında belirtilen usule kendi kanunlarında bu konuda bir usul yok ise birinci fıkradaki usule göre kurulur.

Kalkınma plan ve programları çerçevesinde, geçici taşra teşkilatı; görev veya hizmet süresi belirtmek şartıyla ilgili Bakanlığın önerisi üzerine ortak kararname ile kurulur. Bu Kararnameler Resmî Gazetede yayımlanır ve bu teşkilat görevleri sona erince kaldırılır. Geçici taşra teşkilatının görev ve hizmet sürelerinin uzatılması bu fıkradaki usule tabidir.

Acil ve olağanüstü hallerde bir bakanlık, Başbakanı bildirmek ve yukarıdaki fıkradaki işlemleri sonradan tamamlamak kaydı ile geçici taşra teşkilatı kurabilir.

İKİNCİ BÖLÜM

Bölge İdaresinde, Görev, Yetki, Sorumluluk ve İlişkiler

Bölge valiliği teşkilatı ve görevleri

MADDE 7. — Bölgede bölge valisinin emir ve idaresinde kurulan bölge valiliği teşkilatının birimleri ve görevleri şunlardır.

a) Bölge Valisi; Bölgede kamu hizmetlerinin verim ve uyum içinde yürütülmesine, güvenliğin, kamu düzeninin ve genel asayişin sağlanmasına, bölgenin kalkınma plan ve program hedef ve ilkeleri doğrultusunda ekonomik, sosyal ve kültürel yönlerden geliştirilmesine çalışmakla ve bölgede koordinasyon ve işbirliği ve denetleme hizmetlerini yerine getirmekle görevlidir.

b) Genel Sekreterlik; Bölge valiliğinin yazışmalarla ilgili işlem ve faaliyetlerini, genel evrak, arşiv, protokol, destek, basın-yayın, halkla ilişkiler ve diğer hizmetlerini yürütür.

c) Denetleme Kurulu; Bölge valisi adına bölge dahilinde gerekli denetlemeleri yapar ve denetleme hizmetlerini yürütür.

Denetleme Kurulu, merkez teşkilatının bölge valiliği emrinde görevlendireceği müfettişlerle bölge valiliğinin denetim elemanlarından oluşur.

d) Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü; Bölgedeki ekonomik faaliyetlerin kalkınma plan ve program hedef ve ilkeleri esas alınarak yürütülmesi konusunda bölge valisine yardımcı olur.

e) İç Güvenlik Müdürlüğü; Sıkıyönetim hali dahil bölge düzeyinde iç güvenlik hizmetlerinin planlanması, değerlendirilmesi ve koordinasyonu konularında bölge valisine danışmanlık ve yardımcılık yapar.

f) Savunma Müdürlüğü; Tabii afetler nedeniyle ilan edilen olağanüstü hallerde, seferberlik ve savaş hallerinde; seferberlik, sivil savunma hizmetlerinin bölge düzeyinde planlanması, değerlendirilmesi ve koordinasyonu konularında bölge düzeyinde planlanması, değerlendirilmesi ve koordinasyonu konularında bölge valisine danışmanlık ve yardımcılık yapar.

g) Hukuk Müşavirliği; Bölge valisine hukukî konularda danışmanlık yapar.

Yukarıda belirtilen birimlere ilave olarak, bölgenin ekonomik ve sosyal özelliklerine göre Devlet Planlama Teşkilatı ve Devlet Personel Dairesinin görüşleri alınarak Bakanlar Kurulu Kararı ile ihtiyaç duyulan diğer birimler ve devamlı bölge kurulları kurulabilir.

Bölge valisinin Devlet temsilcisi olarak görevleri

MADDE 8. — Bölge valisi, resmî törenlere başkanlık yapmak veya katılmak, yabancı devlet temsilcilerini kabul etmek gibi görevlerini doğrudan veya bölgedeki ilgili ilin valisi vasıtasıyla yerine getirir.

Bölge valisinin hükümet ve bakanların temsilcisi olarak görev, yetki ve sorumlulukları

MADDE 9. — Hükümetin ve bakanların temsilcisi olarak bölge valisi, Hükümet ve bakanların bölgedeki kamu hizmetleri ile ilgili karar ve emirlerini uygular; Hükümet ve bakanların kendisine verecekleri yetkileri kullanır.

Bölge valisine Hükümetin ve bakanların temsilcisi olarak verilen görev, yetki ve sorumluluklar bir tüzükle düzenlenir.

Bölge valisinin il valileriyle ilişkileri

MADDE 10. — Bölge valisi, bölgesinde suç işlenmesini önlemek, kamu düzeni ve güvenliğini korumak amacıyla bölgeye dahil illerin valilerine emir ve talimat verebilir.

Bölge valisi, bölgesindeki il valilerinin faaliyetlerini denetleyebilir veya denetlenmesini isteyebilir.

Bölge valisi, bölgesiyle ilgili olarak kalkınma planları ve yıllık programlarda yer alan konularda, bölgedeki illerin valileriyle gerekli koordinasyon ve işbirliğini sağlar. Bu maksatla valilerden bilgi ve görüş isteyebilir, kendilerini toplantıya çağırabilir.

Bölgeye dahil illerdeki il valileri herhangi bir sebeple ilden ayrılmaları durumunda ayrılmadan önce bölge valisine bilgi vermekle yükümlüdürler.

Bölge valisi bölgedeki il valileri hakkında değerlendirme raporu hazırlar ve her yıl Aralık ayı sonuna kadar İçişleri Bakanlığına gönderir. Bu raporlarda bölge valisi, ilgililerin tutum ve davranışları, kabiliyetleri, ehliyetleri hakkındaki kanaatlerini de belirtir.

Bölge valisinin bölge kuruluşları üzerindeki yetkileri

MADDE 11. — Bölge valisi bölgesindeki bölge kuruluşlarının amiridir. Bu sıfatla, bu kuruluşlar ve personeli üzerinde amirin haiz bulunduğu bütün yetkileri kullanır.

Bölge kuruluşlarının yöneticileri

MADDE 12. — Bölge kuruluşlarının başında doğrudan bölge valisine bağlı birer yönetici bulunur. Bu yöneticiler bölge müdürü unvanını taşırlar.

Bölge müdürleri başında buldukları bölge kuruluşlarının amiridir.

Bir bölgede, aynı merkez teşkilatına bağlı birden fazla bölge müdürü bulunduğu takdirde, bu bölge müdürlerinden biri ortak konularda yetkili ve bölge valisine karşı sorumlu olmak üzere ilgili merkez teşkilatınca görevlendirilir.

Vali ve kaymakamların bölge kuruluşlarının il ve ilçelerdeki birimleriyle ilişkileri

MADDE 13. — İl valileri ve kaymakamlar bölge kuruluşlarının il ve ilçelerde bulunan birimlerini;

a) Denetleyebilir, denetlettirebilir veya bunların denetlenmelerini isteyebilirler,

b) Bu birimlerin yöneticilerini toplantıya çağırabilir ve kendilerinden bilgi ve görüş isteyebilirler.

Bölge valisinin diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla ilişkileri

MADDE 14. — Bölge valisi bölgesinde bulunan ve bu Kanun Hükmünde Kararnamenin 2 nci maddesinin (f) bendinde tanımı yapılan :

- a) Kurum ve kuruluşların denetlenmelerini isteyebilir,
- b) Kurum ve kuruluşlardan bilgi ve görüş isteyebilir,
- c) Kurum ve kuruluşların yöneticilerini toplantıya çağırabilir.

Yükseköğretim Kurulu, İktisadi Devlet Teşekkülleri ve Kamu İktisadî Kuruluşları gibi hizmet bakımından yerinden yönetim kurum ve kuruluşlarına ait bölgede bulunan ve aynı zamanda bölgeye yönelik görev veya hizmet yapacak şekilde teşkilatlanan kuruluşlar üzerinde bölge valilerinin yetkileri ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının kanunlarında düzenlenir.

Bölge valisinin yargı organları ile ilişkileri

MADDE 15. — Yargı organlarına ilişkin olarak İl İdaresi Kanunu, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ve diğer kanunlarla valilere tanınmış bulunan yetki ve görevler bölgesi içindeki illerde bölge valisi tarafından da kullanılabilir.

Bölge valisinin askerî kurum ve kuruluşlarla ilişkileri

MADDE 16. — Bölge valisi, olağanüstü hal, sıkıyönetim, seferberlik ve savaş halleriyle ilgili mevzuatda belirtilen esaslara uygun olarak kamu ve savunma hizmetlerinin bölge düzeyinde planlanması, değerlendirilmesi ve koordinasyonu konularında bölgedeki en büyük askerî komutanlıkla müşterek çalışmalar yapar, karşılıklı bilgi ve görüş alış verişinde bulunur.

Bölge valisinin kamu düzeninin korunmasında görev ve yetkileri

MADDE 17. — Kamu düzeninin korunmasında bölge valisinin görev ve yetkileri şunlardır :

a) Bölge valisi, bölge sınırları içinde huzur ve güvenliği, kamu düzenini, kişi dokunulmazlığını, tasarrufa ilişkin emniyeti, öğrenim özgürlüğünü, çalışma düzenini gözetip, sağlamak, suç işlenmesini önlemekle görevli, yetkili ve sorumludur. Bu maksatla; bölgesindeki emniyet ve asayiş durumunu devamlı değerlendirir, il valilerince alınmış önlemleri denetler, gerekli gördüğü ek tedbirleri alır ve aldırır.

b) Bölge valisi 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu ile 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu Hükümleri saklı kalmak üzere bütün genel ve özel kolluk kuvvetlerinden emrindekilere doğrudan, illerdekilere il valileri aracılığı ile emir ve talimat verir.

c) Bölge valisi, valilerin isteği üzerine veya doğrudan bölgesindeki illerde bulunan kolluk kuvvetlerini ihtiyaca göre il valileri aracılığı ile bir ilden diğerine kaydırmaya yetkilidir.

d) Bölge valisi, bölgesindeki kolluk kuvvetlerinin yeterli olamayacağının anlaşılması üzerine İçişleri Bakanlığından yardım gönderilmesini ister ve bölgesindeki en büyük Askerî Komutanlığa bilgi verir.

e) Bölge valisi, askerî kuruluşlar hariç bölgede görev yapan genel ve özel bütün kolluk kuvvetlerinin amir ve memurlarını bölge dahilinde başka bir yerde geçici olarak görevlendirebilir ve bu hususu ilgili merkez teşkilatına ve il valisine bildirir.

f) Bölge valisi, kamu güvenliğini ciddi ve ağır bir şekilde tehdit eden durumlarda, Silahlı Kuvvetlere bağlı olanlar hariç bölgede bulunan bütün kamu kurum ve kuruluşlarının personelinden ve bunlara ait her türlü tesis, araç ve gereçinden yararlanır. Bölge valisinin bu konudaki emir ve kararları ilgili kuruluşlarca gecikmeksizin yerine getirilir.

g) Bölge valisi, gerektiğinde bölgenin bütününde veya belirli yerlerinde, süresi dört günü aşmamak üzere sokağa çıkma ve umuma açık yerlerde içki içilmesini ve içki satışı yasağı koyabilir.

h) Bölge valisi, Silahlı Kuvvetlere bağlı olanlar dışında, her derecedeki resmî ve özel öğretim kurumlarını ve öğrenci yurtlarını, her defasında yedi günü aşmamak üzere geçici olarak tatil edebilir veya kapatabilir.

i) Bölge valisi, dernekler ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına ve sendikalara ait lokal ve eklentilerinin açılma ve kapanma saatlerini belirleyebilir ve özel kanunlardaki hükümler saklı kalmak kaydıyla, gerektiğinde bu gibi yerleri dört güne kadar kapatabilir.

Askerî birliklerden yardım isteme

MADDE 18. — Bölge valisi, bölgede çıkabilecek toplumsal olayların emrindeki ve tahsis edilen bütün kolluk kuvvetlerince bastırılamayacağı kanısına varması veya bu kuvvetlerle bastırılamayacak ani ve olağanüstü olaylarla karşılaşması halinde, bölgedeki en büyük Askerî Komutanlıktan yardım gönderilmesini ister ve durumu İçişleri Bakanına bildirir.

Bölge valisinin askerî birliklerden yardım istemesi halinde, aşağıdaki hükümlere göre hareket edilir :

a) Acil durumlarda bu istek, sonradan yazılı şekle dönüştürülmek kaydıyla sözlü olarak yapılabilir. Bu tür istekler, başvuru komutanlıkça gecikmeksizin yerine getirilir.

b) Çapı askerî komutanlık tarafından tayin edilen ve muhtemel olaylar için istenen askerî kuvvet, ilgili il valisinin de görüşleri alınarak, olaylara hızla el koymaya uygun yerde hazır bulundurulur.

c) Çıkması muhtemel toplumsal olaylar için istek üzerine gönderilen askerî kuvvet, olayların kolluk kuvvetleriyle önlenemeyecek ölçüde gelişmesi halinde; ani ve olağanüstü olaylar için istenen askerî kuvvet ise derhal; bölge valisi tarafından verilen görevleri kendi komutanının sorumluluğu altında ve onun emir ve talimatına göre, İç Hizmet Kanununda belirtilen yetkiler ile kolluk kuvvetlerinin genel güvenliği sağlamada sahip olduğu yetkileri kullanarak yerine getirir.

d) Güvenlik kuvvetleri ile yardıma gelen askerî kuvvet arasındaki işbirliği ve koordinasyon, emir ve komutaya ilişkin esaslar, Bölge valisi ile bölgedeki en üst askerî komutan tarafından tespit edilir. Ancak, güvenlik kuvvetleri ile yardıma gelen askerî birliğin belirli görevleri beraber yapmaları halinde komuta, sevk ve idare, görev verilen askerî birliğin komutanı veya askerî birliklerin en kıdemli komutanı tarafından üstlenilir.

Kolluk kuvvetleri ile yardıma gelen askerî kuvvet arasındaki işbirliği ve koordinasyon yönetmelikle; emir ve komutaya ilişkin esaslar tüzükle düzenlenir.

e) Askerî kuvvet kullanılan durumların gerektirdiği harcamalar İçişleri Bakanlığı bütçesine konulan ödenekten, ödeme emri beklenmeksizin yapılır.

Kamu düzeninin korunmasında il valilerinin yardım istemesi

MADDE 19. — İl valisi, il sınırları içinde çıkabilecek toplumsal olayların il'e tahsis edilmiş kolluk kuvvetlerinin kullanılmasına rağmen önlenemeyeceği ve bu kuvvetlerle bastırılamayacağı kanısına varması halinde bölge valisinden yardım ister.

İl valisi, ani ve olağanüstü olaylarla karşılaşması halinde veya bölge valisinin göndereceği güçler gelinceye kadar görev yapmak üzere en yakın Askerî Komutanlıktan yardım gönderilmesini isteyebilir.

Bölge valisinin Devlet sınırları ile ilgili görev ve yetkileri

MADDE 20. — Devlet sınırlarındaki bölgelerin valileri, sınırların korunması, güvenliğin sağlanması, sınır anlaşmazlıklarının giderilmesi, sınır olaylarının önlenmesi, kaçakçılığın ve sınırlardan izinsiz ve usulsüz geçişlerin men ve takibi bakımından, kanunlar ve andlaşmalar çerçevesinde ilgili valilerce alınan tedbirleri denetler ve gerekli gördüğü hallerde bu konularda valilere emir ve talimat verebilir.

Bölge valisinin ekonomik konulardaki görev ve yetkileri

MADDE 21. — Bölge valisi, bölgedeki ekonomik faaliyetlerin düzenli bir şekilde yürütülmesinde ve bölgenin ekonomik yönden kalkınmasında aşağıdaki görev ve yetkilere sahiptir :

a) Kalkınma planlarının ve yıllık programların hazırlanması sırasında bölgesindeki ekonomik konulara ilişkin görüş ve düşüncelerini ilgili Bakanlık; kamu kurum ve kuruluşları ile Devlet Planlama Teşkilatına bildirir. Bölge valisi bu görüşlerini hazırlarken, bölgedeki illerin valilerinin ve bölge içinde ekonomik faaliyetlerle ilgili ve görevli kamu kuruluşları ile özel kuruluşların önerilerini alır, bu amaçla toplantılar düzenler, kurul ve komisyonlar oluşturabilir. Bu çalışmalara, bölge valisinin isteği üzerine, Devlet Planlama Teşkilatınca görevlendirilecek uzmanlar da katılır.

b) Kalkınma planlarının ve yıllık programların hazırlanması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesiyle ilgili olarak Devlet Planlama Teşkilatınca düzenlenen toplantılara katılır.

c) Kalkınma planları ve yıllık programların bölge içindeki uygulamalarını izler. Bu izlemede tespit ettiği gecikmelerle, aksamalar ve uygulamalar konusundaki düşünce ve önerilerini ilgili Bakanlık kamu kurum ve kuruluşu ile Devlet Planlama Teşkilatına periyodik raporlarla bildirir.

d) Kalkınma planları ve yıllık programların verimli, etkili ve uyumlu bir şekilde tatbikini ve ekonomik faaliyetlerin düzenli olarak yürütülmesini sağlamak amacıyla, merkez teşkilatınca kendisine verilen yetkiler içerisinde bölge kuruluşları, bölgedeki diğer kamu kurum ve kuruluşlar üzerinde gerekli gördüğü bütün tedbirleri alır.

e) Gerekli gördüğü hallerde geçici olarak ve ilgili kuruluşların planlanmış çalışmalarını ve esas görevlerini aksatmayacak şekilde, bir bölge kuruluşundan personel, araç, gereç gibi kaynak ve imkânların belirli işlerde kullanılmasını veya geçici bir süre diğer bir bölge kuruluşunda görevlendirilmesini isteyebilir. Bu gibi durumlarda bölge valisi, ilgili merkez teşkilatına gecikmeksizin bilgi verir.

f) Valiler kanalı ile veya doğrudan bölgede ekonomik faaliyetlerde bulunan özel kuruluş ve işletmelerle, sendikalar ve meslek kuruluşlarının çalışmalarını izler, bunların dilek ve şikâyetlerini kabul eder ve yetkileri dahilinde gerekli tedbirleri alır; yetkileri dışındaki konuları ilgili ve yetkili merkez teşkilatına iletir. Bölge valisi ekonomik konularda yukarıda belirtilen özel kuruluş, sendika ve meslekî kuruluşlardan bilgi ve görüş isteyebilir.

g) Kanunlarla kendilerine verilen yetkiler dahilinde gerekli gördüğünde, anıhtiyaç maddelerinin tüketicilere ulaştırılması, iş yerlerinin çalışır durumda bulundurulması, ulaşımında sürekliliğin sağlanması bakımından zorunlu bulunduğu tedbirleri alır.

Yukarıda belirtilen esaslara uygun olarak bu maddenin uygulanmasına ilişkin diğer hususlar bir tüzükle düzenlenir.

Bölge valisinin diğer konulardaki görev ve yetkileri

MADDE 22. — Bölge valisi, bölgenin eğitim, kültür, turizm, sağlık ve sosyal faaliyetleri gibi konularda gelişmesini sağlayacak tertip ve tedbirleri, doğrudan veya il valileri aracılığı ile alır.

Bölge düzeyinde halkla ilişkiler

MADDE 23. — Bölge valisi bölgeye dahil bütün illerde ve gerekli gördüğü diğer yerleşim merkezlerinde her yıl en az bir defa inceleme ve denetleme yapar.

Bölge valisi halkın sözlü ve yazılı dilek, ihbar ve şikâyetlerini dinler, bunları inceler ve incelettirir; yetkileri dahilinde olanların gereklerini yapar, olmayanları ilgililerine ve yetkililerine iletir. Dilek ve şikâyetlerin sonuçlarını, bunların sahiplerine yazılı olarak bildirir ve bu konuları üçer aylık raporlar halinde ilgili merkez teşkilatına duyurur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Personel Hükümleri

Bölge valiliği teşkilatı personelinin nitelikleri, atanma ve yer değiştirme esasları

MADDE 24. — Bölge valiliği teşkilatındaki kadrolara atanabilmek için 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun Devlet memurlarında aranan genel şartlara ilave olarak ayrıca bu kadrolardan;

a) Bölge valisi kadrosuna atanabilmek için; yükseköğrenim görmüş, en az beş yıl il valiliği veya en az yirmi yıl kamu görevlerinde fiilen başarı ile çalışmış, herhangi bir surette siyasi faaliyette bulunmamış olmak ve yabancı ile evli bulunmamak,

b) Bölge valiliği genel sekreteri, hukuk müşaviri, denetleme kurulu elemanı ve müdür kadrolarına atanabilmek için, yükseköğrenim görmüş, en az on yıl kamu görevlerinde fiilen başarı ile çalışmış ve herhangi bir surette siyasi faaliyette bulunmamış olmak;

gereklidir.

Yukarıda sayılan personelden;

a) Bölge valisinin atanması, Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterinin görüşü alınmak kaydıyla İçişleri Bakanının teklifi ve Bakanlar Kurulu Kararı ile,

b) Bölge valiliği genel sekreteri, merkez teşkilatınca görevlendirilenler dışındaki denetleme elemanları, iç güvenlik ve savunma müdürleri ile hukuk müşaviri İçişleri Bakanının teklifi üzerine ortak karar ile,

c) Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğündeki müdür ile biri teknik ve biri idarî iki uzman Devlet Planlama Teşkilatı uzmanları arasından ortak karar ile,

d) İhtiyaç halinde kurulacak birimlerin müdürleri ile uzman elemanları, ilgili bakanla birlikte İçişleri Bakanının da imzası bulunacak ortak karar ile,

e) Bölge valiliğinin diğer personelinin atanmaları, bölge valisinin teklifi üzerine İçişleri Bakanınca, yapılır.

Bölge müdürleri ve bölge kuruluşları personelinin atanmaları kendi kanunlarındaki hükümlere göre yapılır. Ancak bölge müdürlüklerine yapılacak atanmalarda bölge valisinin görüşü alınır.

Bölge valisinin görevden alınması veya diğer bir bölgenin valiliğine atanması ikinci fıkrada belirtilen usulle yapılır. Görevden alınan bölge valisi merkez valilik kadrolarına atanabilir.

Bölge valisi dışındaki diğer personelin yer değiştirmeleri atandıkları usule uygun olarak yapılır.

Bölge valiliği teşkilatı personel rejimi ve malî hükümler

MADDE 25. — Bölge valiliği teşkilatı personeli hakkında Devlet Memurları Kanunu hükümleri uygulanır.

Bölge valisine, 2442 sayılı Mülki İdare Amirliği Hizmetleri Tazminat Kanunu ile 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa göre il valilerine yapılan ödemelerden az olmamak üzere ödemede bulunulur.

Bölge valisine 13.3.1913 tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayât Kanunu Muvakkatının değişik 140 ıncı maddesi uyarınca il valilerine verilen ödenek miktarında ayrıca ödeme yapılır.

5434 sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanununa tabi bir görevden emekliye ayrılmış olup, 50 hizmet yılını doldurmuş ve 600 veya daha yüksek ek göstergeli bir görevden emekliye ayrıldıktan sonra bölge valiliğine atanmaların emekli aylıkları kesilmez ve bunlar T.C. Emekli Sandığı ile ilgilendirilemezler.

Emekli aylığı kesilmeksizin bölge valiliğine atanarlara, Devlet Memurlarına ödenmekte olan yakacak yardımı ile yukarıdaki üçüncü fıkrada belirtilen ödeme yapılmaz.

Bölge valilikleri denetleme kurullarında merkez teşkilatınca görevlendirilecek müfettişler malî haklarına aynen muhafaza ederler.

Bölge valiliği personelinin özlük hakları ile hizmet, tüketim, demirbaş ve diğer alımlarla ilgili giderlerine ilişkin işlemleri, bölge merkezinin bulunduğu ilin deftardarlığı tarafından yapılır.

Bölge valiliğine vekâlet

MADDE 26. — Bölge valisinin geçici olarak görevi başında bulunmadığı zamanlarda kendisinin; bölge valiliği herhangi bir sebeple boşaldığı hallerde İçişleri Bakanlığının görevlendireceği aynı bölge il valilerinden biri, bölge valiliğine vekâlet eder.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Yazışmalar ve rapor verme sistemi

MADDE 27. — İdarenin merkez teşkilatı ile bölge valilikleri ve bölge kuruluşları arasındaki yazışmalar aşağıda belirtilen esaslara tabidir.

a) İdarenin merkez teşkilatı, bölgedeki hizmet ve görevlerle ilgili yazışmalarını doğrudan bölge valileri ile yaparlar.

b) Bölge kuruluşları merkez teşkilatı ile yazışmalarını bölge valiliği aracılığı ile yaparlar.

c) Teknik ve hesapla ilgili konularda merkez teşkilatı ile bölge kuruluşları arasında birer sureti bölge valiliklerine gönderilmek kaydıyla doğrudan yazışma yapılabilir.

d) Bölge valisi belli görev ve işlemlerin yapılması için bölge valiliği müdürlerine ve bölge müdürlerine imza yetkisi verebilir. İmza yetkisi verilen kişilerin görev unvanları ve isimleri bölgedeki kamu kurum ve kuruluşlarına ve ilgili merkez teşkilatına duyurulur.

İdarenin merkez teşkilatı ile bölge valilikleri ve bölge kuruluşları arasındaki yazışmaları asgariye indirmek ve kırtasiyeciliği önlemek, hizmetlerin zamanında ve süratle yürütülmesini sağlamak amacıyla etkin bir rapor verme sistemi kurulur. Verilecek raporlara ilişkin esaslar İçişleri Bakanlığınca ilgili tüm bakanlık, kamu kurum ve kuruluşların görüşleri alınarak hazırlanacak ve Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe girecek bir yönetmelikle düzenlenir.

Tüzük ve yönetmelikler

MADDE 28. — Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin uygulanmasına ilişkin tüzük ve yönetmelikler, bu Kararnamenin yürürlüğe girmesinden itibaren bir yıl içinde İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanarak Bakanlar Kurulu Kararı ile Resmî Gazetede yayımlanır.

Yürürlükten kaldırılan hükümler

MADDE 29. — 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun ve diğer kanunların bu Kanun Hükmündeki Kararnameye aykırı hükümleri yürürlükten kaldırılmıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Geçici Maddeler, Yürürlük ve Yürütme

Mevcut bölge kuruluşları

GEÇİCİ MADDE 1. — Bu Kanun Hükmünde Kararname hükümlerine göre bölge valiliklerinin kuruluşu bir yıl içinde tamamlanır.

Mevcut bölge kuruluşları ve diğer taşra teşkilatları bu Kanun Hükmünde Kararnamenin öngördüğü bölgelerin tespitinden itibaren en geç iki yıl içinde bu Kanun Hükmünde Kararnamede yer alan esaslara göre ve Ekli (1) sayılı cetvelde belirtilen bölge ve merkezlere uygun olarak yeniden teşkilatlanırlar veya kaldırılabilirler.

5 inci maddenin beşinci fıkrası uyarınca Bakanlar Kurulunca belirlenenler hariç halen kurulmuş bulunan diğer bölge kuruluşlarının merkezlerinin bölge valiliklerinin buldukları illere yukarıda belirtilen süre içinde kaydırılması Devlete ağır malî yük getirmesi halinde, bu süre Bakanlar Kurulu Kararı ile uzatılabilir.

Mevcut geçici taşra teşkilatı

GEÇİCİ MADDE 2. — Mevcut geçici nitelikteki taşra kuruluşları bu Kanun Hükmünde Kararnamede yer alan esaslara göre, bu Kanun Hükmünde Kararnamenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde yeniden düzenlenir.

Özlük hakları

GEÇİCİ MADDE 3. — Bölge valiliği personeline, ilgili mevzuata gerekli ilaveler yapılmaya kadar, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununda öngörülen zam ve tazminatlarından hangilerinin ne miktar ve oranda ödeneceği, benzeri görev unvanları da dikkate alınarak, Maliye Bakanlığının önerisi üzerine Bakanlar Kurulu Kararı ile tespit edilir.

Konut ve araç tahsisi

GEÇİCİ MADDE 4. — İlgili mevzuata gerekli ilaveler yapılmaya kadar bölge valilerine konut ve araç tahsisi yapılır. Bu konutların döşeme, demirbaş ve möble ihtiyaçları ile elektrik, su, havagazı ve yakacak giderleri ve araç alım ve giderleri İçişleri Bakanlığının bütçesinden karşılanır.

Ödenek aktarma

GEÇİCİ MADDE 5. — Bölge valiliklerinin 1983 yılı giderlerini karşılamak amacıyla İçişleri Bakanlığının bütçesinde özel tertip açmaya, açılan tertiplere ilgili bakanlık bütçelerinden gerekli ödenek aktarmaya ve bu hususa ilişkin her türlü işlemi ve düzenlemeleri yapmaya Maliye Bakanı yetkilidir.

Kadrolar

GEÇİCİ MADDE 6. — Kadrolarla ilgili genel düzenleme yapılmaya kadar, Ekli II, III ve IV sayılı Cetvellerde gösterilen kadrolar, Bölge Valilikleri Teşkilatında kullanılmak üzere ihdas edilmiş ve cetvellerde gösterilen kuruluşlara tahsis olunmuştur.

Yürürlük

MADDE 30. — Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin 17 nci maddesinin (g), (h) ve (i) bentleri, bu Kanun Hükmünde Kararnamenin kabul tarihinde, diğer hükümleri yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 31. — Bu Kanun Hükmünde Kararname Bakanlar Kurulunca yürütülür.

Kenan EVREN
Cumhurbaşkanı

Başbakan
B. Ulusu

Devlet Bak. Başbakan Yrd.

Z. Baykara

Devlet Bakanı

Prof. Dr. M. N. Özdaş

Millî Savunma Bakanı

Ü. H. Bayülken

Maliye Bakanı

A. B. Kafaoğlu

Ticaret Bakanı

K. Cantürk

Ulaştırma Bakanı

Prof. Dr. M. Aysan

Sanayi ve Teknoloji Bakanı

M. Turgut

İmar ve İskân Bakanı

Prof. Dr. A. Samsunlu

Devlet Bakanı

Prof. Dr. İ. Öztrak

Devlet Bakanı

S. R. Pasin

İçişleri Bakanı

S. Çetiner

Millî Eğitim Bakanı

H. Sağlam

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı

Prof. Dr. K. Kılıçturgay

Tarım ve Orman Bakanı

Prof. Dr. S. Özbek

Enerji ve Tabii Kay. Bakanı

F. İlkel

Köy İşleri ve Koop. Bakanı

M. R. Güney

Sosyal Güvenlik Bakanı

S. Şide

Devlet Bakanı

M. Özgüneş

Adalet Bakanı

K. Akdoğan

Dışişleri Bakanı

İ. Türkmen

Bayındırlık Bakanı

Dr. T. Onatp

Gümrük ve Tekel Bakanı

Prof. Dr. C. T. Sadıklar

Çalışma Bakanı

Prof. Dr. T. Esener

Kültür ve Turizm Bakanı

İ. Evliyaoğlu

Gençlik ve Spor Bakanı

V. Özgül

HÜKÜMETİN TEKLİF ETTİĞİ METNE BAĞLI CETVELLER

I SAYILI CETVEL

Bölge Valiliğinin :		
No. :	Merkez ve Adı	Kapsadığı İller
1	ERZURUM	Ağrı, Artvin, Bingöl, Elazığ, Erzincan, Erzurum, Giresun, Ordu, Gümüşhane, Kars, Muş, Rize, Trabzon, Tunceli.
2	DIYARBAKIR	Bitlis, Diyarbakır, Hakkâri, Mardin, Siirt, Urfa, Van.
3	ADANA	Adana, Adıyaman, Gaziantep, Hatay, İçel, Kahramanmaraş, Malatya.
4	KAYSERİ	Kayseri, Kırşehir, Nevşehir, Sivas, Tokat, Yozgat.
5	ANKARA	Amasya, Ankara, Bolu, Çankırı, Çorum, Kastamonu, Samsun, Sinop, Zonguldak.
6	KONYA	Afyon, Kütahya, Eskişehir, Niğde, Konya.
7	İSTANBUL	İstanbul, Tekirdağ, Kırklareli, Edirne, Çanakkale, Balıkesir, Bursa, Bilecik, Kocaeli, Sakarya.
8	İZMİR	İzmir, Manisa, Uşak, Denizli, Aydın, Muğla, Burdur, Isparta, Antalya.

II SAYILI CETVEL

İHDAS EDİLEN KADROLAR

Kurumu	Kadro Unvanı	Sınıfı	Derecesi	Adedi	Ek Göstergesi	
İçişleri Bakanlığı	Bölge Valisi	MİAH	1	8	—	
	Genel Sekreter	GH	1	8	300	
	Savunma Müdürü	GH	1	8	300	
	Hukuk Müşaviri	GH	1	8	300	
	Hukuk Müşaviri	GH	2	8	200	
	Şube Müdürü	GH	3	16	150	
	Şube Müdürü	GH	4	33	100	
	Şube Müdürü	GH	5	39	—	
	Memur	GH	7	18	—	
	Memur	GH	8	23	—	
	Memur	GH	9	33	—	
	Memur	GH	10	43	—	
	Memur	GH	11	59	—	
	Daktilo	GH	7	5	—	
	Daktilo	GH	8	6	—	
	Daktilo	GH	9	10	—	
	Daktilo	GH	10	15	—	
	Daktilo	GH	11	20	—	
	Şoför	GH	7	5	—	
	Şoför	GH	9	5	—	
	Şoför	GH	11	10	—	
	Şoför	GH	13	20	—	
	Kaloriferci	YHS	8	4	—	
	Kaloriferci	YHS	10	8	—	
	Kaloriferci	YHS	12	12	—	
	Aşçı	YHS	11	8	—	
	Hizmetli	YHS	7	7	—	
	Hizmetli	YHS	8	9	—	
	Hizmetli	YHS	10	15	—	
	Hizmetli	YHS	12	25	—	
	Toplam				488	

III SAYILI CETVEL

İHDAS EDİLEN KADROLAR

Kurumu	Kadro Unvanı	Sınıfı	Derecesi	Adedi	Ek Göstergesi
İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü	İç Güvenlik Müdürü	Em. Hiz. S.	1	8	—
	Şube Müdürü	Em. Hiz. S.	3	12	—
	Şube Müdürü	Em. Hiz. S.	4	12	—
Toplam				32	

IV SAYILI CETVEL

İHDAS EDİLEN KADROLAR

Kurumu	Kadro Unvanı	Sınıfı	Derecesi	Adedi	Ek Göstergesi
Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı	Planlama ve Koordinasyon Müdürü	GİH	1	8	300
	Planlama Uzmanı	GİH	2	8	200
	Planlama Uzmanı	TH	2	8	—
Toplam				24	

İÇİŞLERİ KOMİSYONUNUN METNİ

Bölge Valiliği Hakkında 71 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Reddine Dair Kanun Tasarısı

MADDE 1. — 4 Ekim 1983 tarih ve 18181 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan «Bölge Valiliği Hakkında» 71 sayılı Kanun Hükmünde Kararname hükümlerinin tümü reddedilerek yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 2. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN

Bölge Valiliği Hakkında 71 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Reddine Dair Kanun Tasarısı

MADDE 1. — İçişleri Komisyonu metninin 1 inci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — İçişleri Komisyonu metninin 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — İçişleri Komisyonu metninin 3 üncü maddesi aynen kabul edilmiştir.